

Wyższa Szkoła Bankowa w Opolu

**Kurs uzupełniający na studiach II stopnia
dla studentów będących absolwentami
kierunków niepokrewnych dla kierunku
Administracja i Bezpieczeństwo
Wewnętrzne**

Moduł: Bezpieczeństwo – Temat 7

dr hab. Andrzej Gałeczki, prof. WSB

Rozdział 7

CHARAKTERYSTYKA PRZESTĘPCZOŚCI

Według B. Czarneckiego, nie istnieje społeczeństwo wolne od przestępczości. Przemocność stanowi nieodłączny element, a zarazem składową wielu aktywności społecznych¹.

Przemocność jest określana jako zjawisko społeczne wyrażające się ogólną liczbą przestępstw popełnionych na określonym obszarze, w określonym czasie. Przy czym przestępstwo jest czynem: zabronionym, bezprawnym, zawinionym i społecznie szkodliwym. Z kolei definicja czynu zabronionego została zawarta w art. 115 par. 1. kodeksu karnego – jest to działanie bądź zaniechanie, którego znamiona zostały określone w ustawie karnej².

Przemocność definiowana jako ... *ogół przestępstw popełnianych w pewnym okresie w danym kraju lub środowisku społecznym albo przez określoną kategorię sprawców; również popełnianie przestępstw*³, ma bardzo duży wpływ na poczucie bezpieczeństwa społeczeństwa. Natomiast słowo **przemocństwo** jest przedstawiane jako ... *czyn społecznie niebezpieczny, zabroniony przez ustawę lub groźbę kary, zawiniony przez sprawcę; naruszenie, przekroczenie prawa*⁴.

W Kodeksie Karnym słowo **przemocństwo** oznacza zbrodnię, tj. zabroniony czyn, albo występki, czyli czyn, niedozwolony⁵.

Warto zapamiętać

Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Zjawisko przemocności można przedstawić przy pomocy kryteriów ilościowych, uwzględniających: ilość przestępstw określonej społeczności w danym

¹ B. Czarnecki, Przestrzenne aspekty przemocności. Metoda identyfikacji czynników zagrożeń w przestrzeni miejskiej, Rozprawy Naukowe Nr 216, Politechnika Białostocka, Białystok, 2011, s. 20-21.

² A. Czop, Opracowanie zbiorowe, Vademecum bezpieczeństwa, Uniwersytet pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków 2018, s. 555.

³ Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1975, ..., op. cit., s. 732.

⁴ Mały Słownik Języka Polskiego PWN, Warszawa 1993, op. cit., s. 738.

⁵ Rozdział 1 - Zasady odpowiedzialności karnej - Kodeks karny Art. 7 § 1, 2, 3.

czasie, wysokość nasycenia zbiorowości przestępstwami, ilość czynów określonego rodzaju na tle ogólnej liczbie przestępstw.

Natomiast jakościowa ocena przestępstw wymaga scharakteryzowania sprawców przestępstw pod względem społeczno–demograficznym, psychologicznym, czy czasowym i przestrzennym⁶.

Dokonując kategoryzacji przestępczości można także wyróżnić: przestępczość rzeczywistą, przestępczość ujawnioną, przestępczość stwierdzoną i przestępczość osądzoną⁷. Ich istotę można przedstawić następująco:

Warto zapamiętać

- **przestępczość rzeczywistą** stanowi ogół czynów przestępczych, jakie popełnione zostały w określonym czasie na danym terenie.
- **przestępczość ujawnioną (zarejestrowaną)**, określają takie czyny, które rzeczywiście zostały popełnione, a informacje, które o nich dotarły do organów ścigania stanowią podstawą wszczęcia postępowania przygotowawczego;
- **przestępczość nieujawniona**, odpowiada „ciemnej liczbie” przestępstw (czyli stosunku przestępczości rzeczywistej do zarejestrowanej);
- **przestępczość stwierdzona**, stanowi ogół czynów, których charakter jako przestępstw został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego;
- **przestępczość osądzona wyrokiem skazującym** określona jest ogółem czynów, których charakter został potwierdzony w wyniku postępowania sądowego.

Zjawisko przestępczości było od wielu lat przedmiotem zainteresowania wielu środowisk naukowych, poszukujących wyjaśnienia dotyczącego jego przyczyn, a także jej wpływu na poziom bezpieczeństwa środowiska. Przeprowadzona analiza przestępczości ujawniła różnorodne klasyfikacje, uwzględniające odmienne kryteria.

Ciekawą propozycję w tym względzie zaproponowała A. Juszcak, stwierdzając, że skoro przestępstwo jest zjawiskiem społecznym, może być opisane

⁶ M. Popiel, Kryminologia 2010/2011 prof. dr hab. K. Krajeński <https://popielmateusz.files.wordpress.com/2013/10/kryminologia-2010-11.pdf>, (pobrano: 21.02.2016).

⁷ B. Hołyst, Kryminologia, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2001, s. 52, [w:] K. Kądziołka, Przestrzenne zróżnicowanie zagrożenia przestępczością w Polsce, Czasopismo Naukowe Sopockiej Szkoły Wyższej, Przestrzeń. Ekonomia. Społeczeństwo, Nr 8/II/2015, s. 223.

zarówno w aspekcie statystycznym, jak i dynamicznym, dającym się określić pod kątem:

- rozmiaru (ilość przestępstw w określonym miejscu i czasie),
- dynamiki (rozmiar zmian popełnianych pod kątem ich wzrostu bądź spadku),
- nasilenia (nasycenie przestępstwami określonej grupy społecznej),
- struktury (ustalenie, na jakim miejscu w liczbie popełnianych przestępstw znajdują się określonego rodzaju czyny)⁸.

Z kolei w doktrynie prawa karnego przyjęło się dokonywanie klasyfikacji przestępstw według innych wyznaczników, do których można zaliczyć:

- a) wagę przestępstw;
- b) występowanie w opisie ustawowych znamion skutku;
- c) szkodę lub niebezpieczeństwo dla dobra chronionego;
- d) rodzaj zachowania (działanie czy zaniechanie);
- e) formę winy;
- f) tryb ścigania;
- g) cechy sprawcy⁹.

Zgola odmienną i bardziej rozwiniętą klasyfikację można przedstawić ze względu na:

- **podmiot przestępstwa** według kryterium cech posiadanych przez sprawcę: przestępstwa powszechne i przestępstwa indywidualne;
- **sposób ścigania** publicznoskargowe (w tym ścigane z urzędu i ścigane na wniosek) oraz prywatnoskargowe (z oskarżenia prywatnego);
- **stronę podmiotową** najczęściej umyślne i nieumyślne;
- **stopień społecznej szkodliwości**: zbrodnie i występki¹⁰;
- **skutek**: przestępstwa materialne (skutkowe) i formalne (bezsuktkowe);
- **sposób działania**: przestępstwa z działania, przestępstwa z zaniechania oraz przestępstwa z działania i zaniechania;

⁸ A. Juszczyk, Rys historyczny przestępczości, Security, Economy & Law Nr 1, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego "Apeiron" w Krakowie, Kraków 2018, op. cit. s. 74.

⁹ L. Gardocki, Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, nr 2/ 2013, s. 34.

¹⁰ Zbrodnią jest przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od 3 lat albo karą surowszą. Występkiem jest przestępstwo zagrożone karą grzywny powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc. Pozostałe czyny zabronione stanowią wykroczenia, które nie są przestępstwami.

- **stosunek do dobra prawem chronionego**: na przestępstwa naruszenia dobra prawem chronionego i przestępstwo narażenia na niebezpieczeństwo dobra prawem chronionego;
- **rodzaj dóbr chronionych**: zbrodnie przeciwko ludzkości, przestępstwa polityczne (skierowane przeciwko podstawom ustroju państwa, z pobudek politycznych) oraz przestępstwa pospolite (m.in. przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, przestępstwa przeciwko wolności, przeciw obyczajowości, mieniu, wymiarowi sprawiedliwości, dokumentom, przestępstwa skarbowe itd.).

Natomiast Władysław Wolter¹¹ zaproponował podział przestępstw uwzględniający:

1. Stopień społecznej szkodliwości czynu:

- zbrodnie,
- występki.

Interpretację powyższych czynów przedstawiono na stronie:

<https://www.infor.pl/prawo/kodeks-karny/odpowiedzialnosc-karna/685894,Zbrodnia-a-wystepki-art-7.html>

2. Sposób działania:

- z działania,
- z zaniechania,
- z działania i z zaniechania,

3. Skutek:

- skutkowe,
- bezskutkowe.

4. Stosunek do dobra chronionego prawem:

- przestępstwa naruszenia dobra prawem chronionego,
- przestępstwa narażenia na niebezpieczeństwo dobra prawem chronionego.

5. Stronę podmiotową:

- umyślne,
- nieumyślne,
- umyślno – nieumyślne.

¹¹ Prawnik, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, dziekan tego uniwersytetu w latach 1937-1939 oraz w czasie wojny. Wybitny specjalista z zakresu prawa karnego materialnego, jeden z twórców Kodeksu karnego z 1969 r.

6. Podmiot przestępstwa:

- powszechne,
- indywidualne.

7. Sposób ścigania:

- z urzędu,
- na wniosek.
- ścigane z oskarżenia prywatnego¹².

W kontekście opisu charakteru przestępczości, sporo uwagi (w szczególności mocno akcentowanej w przekazach medialnych) poświęca się tzw. **przestępczości zorganizowanej**, której genezę upatruje się według wielu źródeł naukowych na pierwszą połowę XIX wieku. Zjawisko to, kojarzone z powstaniem tzw. sycylijskiej mafii¹³, swoje korzenie znajduje w południowych Włoszech, dokładnie w Sycylii¹⁴.

W polskim kodeksie karnym brakuje definicji tego pojęcia i pokrewnych jego określeń. Podstawą prawnokarnej reakcji wobec przestępczości zorganizowanej jest art. 258 kk, w którym kryminalizuje się różne formy przestępczej aktywności w ramach zorganizowanych struktur przestępczych.

Według niektórych źródeł, pojęcie **przestępczość zorganizowana** po raz pierwszy pojawiło się w latach 50-tych XX wieku w pracach amerykańskiego socjologa i teoretyka kryminologii - Edwina H. Sutherlanda¹⁵. Stanowi według niego „formalne stowarzyszenie z uznanym przywództwem, porozumieniami i podziałem pracy, oparte na nieformalnym podobieństwie oraz wzajemności interesów i postaw”¹⁶.

W zaproponowanej definicji **przestępczości zorganizowanej** uwzględniając niesformalizowane porozumienia, połączone zbieżnymi interesami i poglądami, wyróżnił cztery formy porozumienia¹⁷:

¹² <https://www.infor.pl/prawo/kodeks-karny/odpowiedzialnosc-karna/685894,Zbrodnia-a-wystepek-art-7.html> op. cit. (pobrano: 24.06.2022).

¹³ Określenie „mafia” pojawiło się po raz pierwszy około 1865 roku w depeszy określającej ją jako „zjadłe stowarzyszenie przestępcze” - Falzone, op. cit., s. 126; Servadio, Mafioso, s. 19; Hess, Mafia, s. 5, 6.

¹⁴ A. Miczkowska, Problematyka przestępczości zorganizowanej, [w:] M. Sadowski, P. Szymaniec (red.): Wrocławskie Studia Erazmiańskie. Zeszyty Naukowe. Prace prawnicze, administratywistyczne i historyczne. Wrocław 2009, s. 116-117, [za:] Tomasz Remplewicz, Rozwój przestępczości zorganizowanej w Polsce, Poznań, s. 7.

¹⁵ W. Filipkowski, Przestępczość zorganizowana – ujęcie prawne i kryminologiczne, Prokuratura i Prawo 2006, nr 12, s. 57.

¹⁶ E. H. Sutherland, Principles of Criminology, Chicago – Philadelphia – New York 1939; za J. Brzezińska, Grupa i związek przestępny jako przejawy przestępczości zorganizowanej. W: M. Sadowski, P. Szymaniec, E. Bojek (red.): Wrocławskie Studia Erazmiańskie. Zeszyty Studenckie. Wrocław 2008, op. cit., s. 157.

¹⁷ A. Miczkowska, op. cit., s. 122.

Warto zapamiętać

- **grupy robocze** – cechujące się podziałem pracy i uznanym przywództwem,
- **podziemie przestępcze**, w którym dominuje wzajemne porozumienie i ochrona, wynikające z podzielanej wrogości wobec prawa,
- **syndykaty przestępcze**, których działalność obejmuje przede wszystkim czerpanie zysków z hazardu, prostytucji i nielegalnej sprzedaży alkoholu,
- **współpracę**, wyrażoną porozumieniem poprzednich grup z państwowymi instytucjami stojącymi na straży prawa.

W art. 1 projekcie Konwencji Konwencja ONZ przeciwko ponadnarodowej przestępczości zorganizowanej z 2000 przyjęto definicję przestępczości zorganizowanej, oznaczającej ... *grupowe działania trzech lub więcej osób, o hierarchicznych powiązaniach lub pozostających w stosunkach osobistych, które pozwalają ich przywódcom na osiągnięcie zysków lub kontrolę nad terytoriami lub rynkami krajowymi lub zorganizowanymi, przy użyciu przemocy, gróźb lub przekupstw zarówno w celu rozwoju działalności przestępczej, jak i infiltracji legalnej działalności gospodarczej – w szczególności przez...*¹⁸. Konwencja wyróżnia poważne przestępstwa, określone jako czyny zabronione pod groźbą kary pozbawiania wolności na okres 4 lat lub dłużej, oraz przestępstwa konwencyjne, wśród których występuje: udział w zorganizowanej grupie przestępczej, pranie pieniędzy oraz korupcja¹⁹. Interpretacja zapisu Konwencji, zdaniem Wojciecha Filipkowskiego, pozwala na objęcie kryminalizacją wszystkich form przestępczości zorganizowanej, zrywając jednocześnie z dotychczas obowiązującym paradygmatem mafii na rzecz przedsiębiorstwa przestępczego²⁰.

W opinii europejskich kryminologów, przestępczość zorganizowana reprezentowana jest przez grupę, która ma charakter kryminalny, często zbrojny,

¹⁸ Za: J. Brzezińska, Grupa i związek przestępny jako przejawy przestępczości zorganizowanej, Wrocławskie Studia Erazmiańskie, Wrocław 2008, op. cit., s. 160.

¹⁹ Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. (dostęp 25.06.2022).

²⁰ W. Filipkowski, Przestępczość zorganizowana – ujęcie prawne i kryminologiczne. Prokuratura i Prawo 2006, nr 12, op. cit., 69-70.

budowę hierarchiczną, opiera się na bezwarunkowym posłuszeństwie i kodeksie postępowania.

Przestępczość zorganizowaną charakteryzują cechy pozostające w dynamicznej współzależności²¹:

- przypomina dobrze zorganizowane, elastyczne (dostosowujące się do potrzeb) przedsiębiorstwo, stąd też może mieć charakter regionalny lub ponadnarodowy,
- dążenie do uzyskania coraz większego rynku zbytu i monopolizacji rynku wybranych usług,
- stosowanie siły (często z użyciem broni),
- planowanie działań według uprzednio opracowanej strategii.

Przestępczość zorganizowana utożsamiana jest z aktywnością grup przestępczych w zakresie dokonywania czynów zabronionych, popełnianiach w sposób zorganizowany, np.: zabójstwa, akty terroru, napady na konwoje, kradzieże samochodów, paserstwo, przestępstwa związane z handlem i obrotem narkotykami, handel bronią, korupcja, fałszowanie dokumentów, przestępstwa podatkowe, przestępstwa gospodarcze.

W związku z tym, mimo braku w polskiej doktrynie prawa karnego wyjaśnienia przedmiotowego pojęcia, policja dla celów roboczych stworzyła swoją własną definicję przestępczości zorganizowanej. Uznano, że jest to hierarchicznie zorganizowany związek przestępczy, który został powołany z chęci zysku dla dokonywania ciągłych i różnorodnych przestępstw, zakładający osiągnięcie celów poprzez korupcję, szantaż, czy użycie siły i broni.

²¹ Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*. Kantor Wydawniczy Zakamycze. Kraków 2002, op. cit., s. 42-48

W związku z utworzeniem w Komendzie Głównej Policji Biura do Walki z Przystępczością Zorganizowaną²², przemianowaną w 2000 roku na Centralne Biuro Śledcze, przyjęto że²³:

Warto zapamiętać

„**przystępczość zorganizowana** to działania związków przystępczych zorganizowanych z chęci zysku dla dokonywania różnorodnych przystępstw zarówno kryminalnych, jak i gospodarczych, zakładających użycie siły, szantażu i korupcji, których celem w zamiarze organizatorów jest wprowadzenie nielegalnych zysków w oficjalny obrót gospodarczy”.

Oprócz tej definicji wyodrębniono następujące cechy charakterystyczne przystępczości zorganizowanej:

- tworzenie zysków na potrzeby członków, a także dla dalszego kontynuowania oraz rozwoju działalności przystępczej,
- planowanie kierunków tejże działalności,
- utrzymywanie wszelkich kontaktów, które zapewnią bezpieczeństwo w strukturze przystępczej,
- hierarchiczna struktura organizacji przystępczej oraz podział zadań wewnątrz danej grupy,
- wewnętrzna i zewnętrzna hermetyczność działań,
- lokowanie nielegalnych zysków w legalne przedsięwzięcia,
- pomoc dla członków organizacji, a w szczególności wszystkim objętym postępowaniem karnym,
- mobilność i międzynarodowy charakter²⁴.

Przystępczość zorganizowana obejmuje różne dziedziny życia publicznego i gospodarczego. **Jej działalność koncentruje się zwłaszcza na:**

²² E.W. Pływaczewski, W. Filipkowski. The Development of Organised Crime Policies In Poland: From Socialist Regime to Rechtstaat, [w:] C. Fijnaut, L. Paoli (red.), Organised Crime in Europe Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond, Springer, Dordrecht 2004.

²³ A. Rapacki, *Stan zagrożenia przystępczością zorganizowaną w Polsce*, [w:] B. Hołyst , E. Kube, R. Schulte (red) , Przystępczość zorganizowana w Niemczech i w Polsce, Warszawa- Munster- Łódź 1996, s. 194.

²⁴ Moskal M., Zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego związane z przystępczością zorganizowaną w Polsce na początku XXI wieku, <https://wspia.eu/media/4srmmyih/31-moskal-mateusz.pdf> (dostęp: 25.06.2022), s. 343.

- produkcji, dystrybucji i tworzeniu dróg przerzutowych narkotyków,
- przemyśle oraz nielegalnej produkcji alkoholu i wyrobów tytoniowych,
- przemyśle oraz nielegalnym handlu bronią i materiałami wybuchowymi,
- praniu brudnych pieniędzy,
- fałszerstwach środków płatniczych i papierów wartościowych,
- wymuszeniach rozbójniczych (haracze, porwania)²⁵.

W Polsce jej dynamiczny rozwój znacząco wpłynął na strukturę i metody popełniania przestępstw w sferach gospodarki oraz polityki.

Problem przestępczości zorganizowanej stał się tematem licznych debat i dyskusji przeprowadzanych na forach międzynarodowych. W ich trakcie, starano się zdiagnozować wyżej wymienione zjawisko, oraz wypracować wspólną definicję, uwzględniającą jej stan, dynamikę rozwoju oraz strukturę organizacyjną.

Innym, jakże istotnym zagrożeniem bezpieczeństwa, który jest uwzględniany w kategoriach przestępczości - jest **terroryzm**, który jest uznawany jako jeden z największych problemów współczesnego świata. Słowo terroryzm wywodzi swój źródłosłów ze staroindyjskiego *tras*, greckiego *tereo* – „drżeć, bać się”, łacińskiego *terror, terroris* – „strach, trwoga, przerażenie”, co dało początek łacińskiemu czasownikowi *terreo* – „wywoływać przerażenie, straszyć”. W języku polskim określenie to jest tożsame ze stanem psychofizycznym, które możemy definiować słowem *drżeć*²⁶, czyli bać się. Na tej podstawie można postrzegać terroryzm jako sianie strachu i grozy.

Zjawisko terroryzmu jest złożone i dynamiczne, a przedstawiciele różnych opinii nie wypracowali jednolitych poglądów, tworząc wiele różnorodnych, czasem odmiennych definicji²⁷. Powodem tego jest rozbieżność poglądów, bo to co dla jednych jest terroryzmem, dla innych jest usprawiedliwioną metodą walki²⁸. Mimo wspólnego źródłosłowu, należy odróżnić terroryzm od terroru (aktu terroru). Terror to gwałt i przemoc „silniejszych”, np. organów państwa wobec „słabszych” obywateli, natomiast terroryzm to gwałt i przemoc „słabszych” obywateli wobec „silniejszych” organów

²⁵ B. Hołyst, Kryminologia, s. 422, [w:] A. Marczyk, Główne rodzaje przestępczości zorganizowanej, Security, Economy & Law, Numer 2 (2013), s. 94.

²⁶ Zob. W. Kopaliński, Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, Wiedza Powszechna, Warszawa 1978, s. 756, [za:] F. Mroczo, Zarządzanie kryzysowe w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych, Praca naukowa Wyższej Szkoły Zarządzania i przedsiębiorczości, Wałbrzych, s. 106.

²⁷ W. Stankiewicz, Terroryzm- w świetle walki Dwóch Światów [w:] Islam a terroryzm, s. 286.

²⁸ Z. Mendrala, Polska wobec zagrożeń terrorystycznych w XXI wieku. Aspekty militarne [w:] Terroryzm - globalne wyzwanie, Toruń 2006, s. 173.

państwa²⁹. S. Pikulski zauważa fakt, iż terror może oznaczać klimat przerażenia jako skutek aktu terrorystycznego i pewien stan umysłu wywołany intensywnym strachem³⁰. Definicja słownikowa przedstawia³¹:

Warto zapamiętać

stosowanie terroru, jako działalność niektórych ugrupowań ekstremistycznych usiłujących za pomocą zabójstw politycznych, porwań zakładników, uprowadzeń samolotów i podobnych środków zwrócić uwagę opinii publicznej na wysuwane przez siebie hasła lub wymusić na rządach państw określone ustępstwa lub świadczenia na swoją korzyść.

Z kolei za **terroryzm** Departament Sprawiedliwości USA uznaje: (...) *gwałtowne kryminalne zachowanie, mające na celu wpłynąć na sposób sprawowania władzy przez zastraszanie i przymus, zastraszyć i zmuszać ludność cywilną, lub wpłynąć na sposób sprawowania rządów przez zamach lub porwanie*³².

Terroryzm jest bezwzględny, nie uznaje żadnych powszechnie w społeczeństwie przyjmowanych norm prawnych czy też moralnych³³. W kanonach tematyki niniejszego opracowania, Tomasz Aleksandrowicz zwraca uwagę na inny aspekt terroryzmu, według którego jest to umyślne działanie stanowiące naruszenie prawa karnego i zmierzające na drodze przemocy do zastraszenia odłamów społeczeństwa i organów politycznych³⁴.

W literaturze przedmiotu badań występuje szereg odmian terroryzmu.

W zakresie działalności terrorystycznej wyróżnia się terroryzm antypaństwowy³⁵ oraz terroryzm państwowy. Terroryzm antypaństwowy stosowany jest przez zgrupowania, ruchy lub indywidualne osoby mające na celu utratę stanu równowagi budowy państwa oraz ładu społecznego³⁶. **Istotą terroryzmu państwowego** jest "zastraszające działanie władzy państwowej wobec

²⁹ J. Kaczmarek, *Terroryzm i konflikty zbrojne a fundamentalizm islamski*, Wrocław 2001 s. 30.

³⁰ S. Pikulski, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000, s. 22.

³¹ *Mały Słownik Języka Polskiego PWN*, Warszawa s. 1993, s. op. cit. 939.

³² S. Wojciechowski, *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 1, 2009 r., op. cit., s. 65.

³³ K. Jałoszyński, *Terroryzm i walka z nim we współczesnym świecie*, Legionowo 2002, s. 8.

³⁴ T. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy*, Szczytno 2010, s. 22.

³⁵ B. Hołyst, *Strach przed terroryzmem oraz jego psychologiczne i społeczne konsekwencje*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 7–8, s. 10.

³⁶ K. Karolczak, *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995, s. 13–15.

obywateli"³⁷, polegające na zaangażowaniu państwa we wszelkich aktywnościach terrorystycznych oraz zagwarantowaniu schronienia i zaplecza finansowego ugrupowaniom terrorystycznym.

W odmiennej klasyfikacji występuje **terroryzm polityczny** oraz **niepolityczny**. Koncepcja terroryzmu politycznego wyrażona jest w sile sprawczej działalności sprawcy, który kierując się pobudkami politycznymi, motywacjami ideologicznymi oraz religijnymi, poprzez zastraszenie dąży do osiągnięcia celu. W tej kategorii P. Wilkinson wyróżnia terroryzm represywny, a także terroryzm subrewolucyjny.

Terroryzm represywny wykorzystywany jest głównie przez państwo i jego aparat policyjny, służy do pacyfikowania i podporządkowywania określonych grup i jednostek. Natomiast terroryzm subrewolucyjny wyrażony jest działalnością motywowanych ideologicznie niewielkich ugrupowań, stosujących przemoc w celu przeprowadzenia fundamentalnych zmian, np. w strukturze państwa³⁸.

W zakresie terroryzmu niepolitycznego wyróżnia się terroryzm kryminalny i patologiczny. Terroryzm kryminalny obejmuje przestępstwa pospolite, popełniane przez sprawców wykorzystujących terrorystyczne metody działania w celu osiągnięcia zysku. Terroryzm patologiczny to akty terrorystyczne popełniane przez osoby z zakłóceniami czynności psychicznych, których motywy nie dają się jednoznacznie ustalić, niewątpliwie są efektem frustracji lub nienawiści odczuwanej wobec określonych osób, grup społecznych lub instytucji³⁹.

Nowym wymiarem terroryzmu jest **cyberterroryzm**, określanym przez **Dorothy Denning jako bezprawny atak lub groźbę ataku na komputery, sieci lub systemy informacyjne w celu zastraszenia lub wymuszenia na rządzie lub ludziach daleko idących politycznych i społecznych celów**⁴⁰.

W dobie społeczeństwa informacyjnego, zdeterminowanego ewolucją technologii cyfrowej, cyberprzestrzeń stała się środowiskiem sprzyjającym aktywności przestępczej, wyrażonej między innymi: infiltracją, uszkodzaniem (blokowaniem) systemów oraz ich oprogramowania, kradzieżą tożsamości, uzyskiwaniem haseł i innych danych służących do logowania. Globalna domena środowiska informacyjnego

³⁷ B. Hołyst, Kryminologia..., op. cit., s. 116, za: I. Resztak, Zjawisko terroryzmu, Prokuratura i prawo nr 7/8, 2012, s. 158.

³⁸ K. Wiak, Prawnokarne środki przeciwdziałania terroryzmowi, Lublin 2010, s. 21.

³⁹ I. Resztak, Zjawisko terroryzmu, Prokuratura i prawo, nr 7/8 2012, op. cit., s. 157.

⁴⁰ D.E. Denning, Cyberterrorism. Testimony before the Special Oversight Panel on Terrorism Committee on Armed Services U.S. House of Representatives, Washington 2000.

okazała się doskonałą „ścieżką dostępu” dla inicjatorów cyberataków, które początkowo były traktowane jako „wirtualne”, niegroźne dla istnienia organizacji, systemów oraz społeczeństw. Z czasem zaobserwowano nie tylko wzrost częstotliwości ich występowania, ale także zmianę technologii dokonywanych ataków, charakteryzujących się intensywnością, automatyzacją i coraz wyższą skutecznością.

Rosnącemu zapotrzebowaniu na informację towarzyszy rozwój technologii oraz występujące w środowisku przestrzeni cyfrowej zakłócenia. Znamionym w tym procesie jest dążenie do zagwarantowania bezpieczeństwa posiadanej informacji, a z drugiej strony – utrudnianie dostępu do niej rywalowi, konkurentowi bądź przeciwnikowi. Problem bezpieczeństwa informacji jest nierozdzielnie związany z zagrożeniami występującymi w środowisku cyberprzestrzennym. Są one powszechnie utożsamiane z tzw. przestępczością komputerową, a także z cyberatakami, skutkującymi ograniczeniem dostępu do zasobów informacyjnych.

Zagrożenia w cyberprzestrzeni są utożsamiane z tzw. przestępczością komputerową⁴¹. K. J. Jakubski za przestępstwo komputerowe uważa wszelkie zachowanie przestępcze związane z funkcjonowaniem elektronicznego przetwarzania danych, polegające zarówno na naruszaniu uprawnień do programu komputerowego, a także godzące w przetwarzaną informację, jej nośnik i obieg w komputerze, cały system połączeń i w sam komputer.⁴² Do tych przestępstw zalicza się między innymi fałszerstwo dokumentów, w którego procesie komputer stanowi podstawowe narzędzie.

Wśród przestępstw w zakresie technik komputerowych można wyszczególnić:

- naruszanie praw dostępu do zasobów,
- modyfikacja zasobów,
- oszustwa,
- powielanie programów,
- sabotaż sprzętu i oprogramowania,
- przechowywanie zabronionych prawem zbiorów,
- działania przestępcze za pomocą Internetu.⁴³

⁴¹A. Gałecki, Zagrożenia dla bezpieczeństwa informacyjnego, [w:] Edukacja warunkiem bezpieczeństwa w XXI wieku. Instytucje bezpieczeństwa publicznego w systemie bezpieczeństwa. CSSP, Koszalin 2015.

⁴²K.J. Jakubski, Przestępczość komputerowa- podział i definicja, Problemy Kryminalistyki nr 217/1997, s. 31.

⁴³B. Fischer, Przestępstwa komputerowe i ochrona informacji. Aspekty prawno-kryminalistyczne., Zakamycze 2000, za: K. J. Jakubski – Sieci komputerowe a przestępczość [w:] Materiały konferencyjne Trzeciego Forum Teleinformatyki „Bezpieczeństwo Systemów Teleinformatycznych”, Legionowo 22 – 23 października 1997 r., s. 28.

Według Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji użytkownicy Internetu narażeni są na szereg zagrożeń, do których można między innymi zaliczyć:

- komputerowy podsłuch, identyfikowany jako nieuprawnione przechwycenie wszelkich informacji, które obejmują również uzyskanie danych stanowiących tajemnicę państwową lub służbową;
- hacking komputerowy, polegający na uzyskaniu nieautoryzowanego dostępu do zasobów sieci komputerowej lub systemu komputerowego poprzez ominięcie jego zabezpieczeń;
- sabotaż komputerowy, czyli zakłócanie lub paraliżowanie funkcjonowania systemów informatycznych o ważnym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli;
- szpiegostwo komputerowe, polegające na włączeniu się do sieci komputerowej w celu uzyskania wiadomości o charakterze tajemnicy państwowej lub służbowej, której udzielenie obcemu wywiadowi może wyrządzić szkodę RP;
- bezprawne niszczenie informacji, oznaczające naruszenie integralności komputerowego zapisu informacji, które pojawia się w wyniku bezprawnego niszczenia, uszkodzenia, usuwania lub zmiany zapisu ważnej informacji lub udaremniania czy utrudniania osobie uprawnionej zapoznanie się z nią;
- zakłócenie automatycznego przetwarzania informacji związane ze spowodowaniem niebezpieczeństwa powszechnego, a dotyczy ono większej liczby osób lub niebezpieczeństwa w znacznych rozmiarach;
- fałszerstwo komputerowe, polegające na przerabianiu lub podrabianiu dokumentów elektronicznych w formie zapisu elektromagnetycznego przez wyspecjalizowane w tym celu urządzenie;
- oszustwo komputerowe, którego istotą jest osiągnięcie korzyści majątkowych lub celowe wyrządzenie innej osobie szkody przez wpływ na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub też przesyłanie informacji; formy działania mogą być różne i polegać na zmianie, usunięciu lub na wprowadzeniu nowego zapisu na komputerowym nośniku informacji⁴⁴.

Rozwój nauki przyczynił się między innymi do łatwego komunikowania się i wymiany wszelkich informacji przez użytkowników globalnej sieci, stwarzając warunki do nieuprawnionego jej zakłócania i przestępczego wykorzystania. W otoczeniu

⁴⁴ Tamże, s. 215-216.

dynamicznie zmieniającego się świata, dla zachowania akceptowalnego poziomu bezpieczeństwa, konieczne jest podejmowanie działań ograniczających możliwość ingerowania w posiadane zasoby informacyjne. Zakłócenia pozyskiwania użytecznej informacji, spowodowane oddziaływaniem zagrożeń występujących w środowisku cyberprzestrzennym, niekorzystnie wpływają na sprawność funkcjonowania systemów informacyjnych, a także procesów decyzyjnych w organizacjach.

Podsumowanie

Przedstawiona interpretacja pojęcia przestępstwo, jak również jego kategoryzacja wymownie świadczy o złożoności przedstawionych w niniejszym opracowaniu zagadnień. Istniejące rozbieżności dotyczące sformułowania jednej, ustalonej dla całej światowej społeczności, definicji wynikają czasami z różnorodności środowisk przedstawicieli nauk, którzy temu wyzwaniu próbują sprostać. Na sposób postrzegania przestępczości oraz jej poszczególnych kategorii niewątpliwy wpływ mają ustalenia prawne, instytucji międzynarodowych oraz krajowych. Niezależnie od istniejących rozbieżności, poruszana w zaprezentowanym skrócie problematyka podlega naukowym polemikom, dzięki którym możemy obserwować wartościowe zmiany w przedmiotowym obszarze.

Wskazówka

Uzupełnieniem przedstawionego do studiowania materiału jest załączona prezentacja o tym samym tytule.